

Група 2М-1

Основи правознавства

Дата: 29.09.2023

Урок 9

Тема: Основи фінансового права. Бюджетна система України.

Матеріали до уроку

1. Опрацювати матеріали уроків та підготувати конспект

2. Знайти інформацію щодо видів заходів впливу за порушення бюджетного законодавства

Бюджет – це цільовий грошовий фонд, який згідно з Конституцією України встановлює власну частину суспільного багатства громадянина, територіальної громади, держави. Виключно законами України встановлюються Державний бюджет України і бюджетна система.

Законом про Державний бюджет України, який приймається щороку, визначаються обсяг доходів та їх джерела, обсяг і напрями видатків держави та її адміністративно-територіальних утворень, а також рівень перевищення видатків над доходами – дефіциту або перевищення доходів над видатками – профіциту бюджету.

У науковій літературі бюджет розглядається у різних аспектах:

- 1) бюджет як економічна категорія;
- 2) бюджет з матеріальної точки зору;
- 3) бюджет як правова категорія;
- 4) бюджет як політичний інститут.

Бюджет **як правова категорія** є планом формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду, який затверджується відповідними представницькими органами державної або місцевої влади. Бюджет у правовому аспекті є головним універсальним фінансовим планом порівняно з іншими фінансовими планами. Відносно інших фінансових планів (кошторисів, розписів доходів і видатків, кредитних планів, касових планів тощо) бюджет є координуючим. Державний бюджет України затверджується у формі прийняття Верховною Радою України спеціального закону, який фактично є фінансовою конституцією держави на рік. Місцеві бюджети затверджуються у формі рішень місцевих представницьких органів.

Як основний фінансовий план бюджет характеризується універсальністю і координацією. Універсальність бюджету як фінансового акту проявляється у аспекті охоплення ним, як ніяким іншим фінансовим планом, практично всіх галузей і сфер економічного і соціального розвитку. Координуюча роль бюджету проявляється через взаємозв'язок показників бюджету з показниками інших фінансових планів.

У політичному аспекті бюджет є політичним інститутом у зв'язку з тим, що по-перше, державний бюджет має політичне значення, затверджується законодавчим органом державної влади (місцеві – відповідно, представницькими

органами місцевої влади); по-друге, бюджет виражається безпосередньо у бюджетній політиці держав

Бюджетна політика – це цілеспрямована діяльність держави у фінансово-бюджетній сфері. У вітчизняній фінансовій науці немає однозначного визначення сутності бюджетної політики. Відсутність однозначності в цьому питанні не сприяє повноцінному використанню бюджетної політики як інструменту державного впливу та врегулювання соціально-економічного розвитку країни. На практиці бюджетна політика досить часто розглядається, як політика визначення видатків бюджету, що є недостатньо. Не зменшуючи важливості політики державних видатків і видатків бюджету, зокрема, не можна погодитися із таким підходом.

Бюджетне право

Бюджетне право – це сукупність фінансово-правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають з приводу формування, розподілу і використання державного та місцевих бюджетів. Бюджетне право пов'язано з іншими інститутами та підгалузями фінансового права, що підкреслює особливу важливість бюджету у фінансовій системі України, його координуючу роль.

Бюджетне право як підгалузь фінансового права має свій предмет правового регулювання: Відносини, що складають предмет бюджетного права, поділяються на наступні групи:

1) відносини, що виникають з приводу бюджетного устрою і бюджетної системи, принципів її побудови;

2) відносини, що виникають з приводу визначення структури доходів і видатків бюджетної системи і розподілу їх між окремими ланками бюджетної системи;

3) міжбюджетні відносини, що виникають між державою, Авто номною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням, а також їх уповноваженими органами щодо за забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхід ними для виконання функцій, передбачених Конституцією України, законами України та актами органів місцевого самоврядування;

4) відносини, що визначають роль і компетенцію суб'єктів бюджетних відносин (повноваження держави і органів місцевого самоврядування);

5) відносини, що виникають з приводу бюджетного процесу;

6) відносини, що виникають з приводу контролю за виконанням бюджетів і застосування заходів відповідальності за порушення бюджетного законодавства.

Норми бюджетного права природно є видом фінансово-правових норм і по суті є загальнообов'язковими приписами компетентних органів державної влади, які регламентують формування, розподіл і використання централізованих фондів коштів – державного і місцевих бюджетів, виражені в категоричній формі й забезпечені примусовою силою держави.

Нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетні відносини в Україні (бюджетне законодавство), є:

1) Конституція України;

2) Бюджетний кодекс України;

- 3) закон про Державний бюджет України;
- 4) інші закони, що регулюють бюджетні правовідносини, передбачені ст. 1 БК України;
- 5) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання БК та інших законів України, передбачених пп. 3, 4 ч. 1 ст. 4 БК України;
- 6) нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, прийняті на підставі і на виконання БК України, інших законів України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, передбачених пп. 3–5 ч. 1 ст. 4 БК України;
- 7) рішення про місцевий бюджет;
- 8) рішення органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийнятих відповідно до БК України, нормативно-правових актів, передбачених пп. 3–7, ч. 1 ст. 4 БК України

Бюджетна система України – це сукупність Державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіальних устроїв і врегульована певними нормами права.

Бюджетна система України складається з Державного бюджету та місцевих бюджетів. Місцевими бюджетами визначаються бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування визначаються бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, а також міст, включаючи їх райони.

Поняття та види порушень бюджетного законодавства

Бюджетним правопорушенням визнається недотримання учасником бюджетного процесу встановленого законодавством порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету.

Бюджетне правопорушення, як і інші порушення законодавства, мають **такі ознаки:**

- наявність діяння (дії або бездіяльності);
- негативна соціальна значущість діяння. Для бюджетних порушень це може бути шкода державним органам, наслідком якої будуть грошові збитки державі, соціальним групам, конкретним фізичним особам;
- протиправність, що виражається в порушенні норм бюджетного права;
- винність діяння;
- юридична відповідальність як наслідок діяння, що застосовується до порушника.

Об'єктом бюджетного правопорушення є суспільні відносини, що складаються з приводу бюджетної діяльності, тобто діяльності щодо формування

складу бюджетів, бюджетної системи, бюджетних повноважень, організації бюджетного процесу.

Об'єктивна сторона бюджетного правопорушення – це ознаки порушення та умови його скоєння, тобто будь-яке порушення вимог бюджетного законодавства.

Суб'єктом бюджетного порушення є учасники бюджетного процесу, які повинні виконувати свої обов'язки згідно із законом, але порушують зобов'язання. До них належать юридичні особи, тобто органи влади, органи контролю, бюджетні установи та фізичні особи, розпорядники бюджетних коштів, керівники державних органів влади та інші державні службовці, тобто фізичні та юридичні особи, які не виконують своїх функцій у бюджетній системі або недостатньо їх виконують і несуть юридичну відповідальність.

Суб'єктивна сторона бюджетного правопорушення – це винність у порушенні вимог законодавства.

Залежно від матеріальної шкоди та суспільної небезпеки діяння, які скоєні внаслідок бюджетного правопорушення, можливо розглядати як:

- *бюджетні правопорушення;*
- *бюджетні злочини.*

Предметом таких порушень або злочинів є бюджетні кошти, їх нецільове використання, тобто витрачання їх на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням.

Бюджетний злочин характеризується такими рисами:

- суб'єктом злочину є державні службовці в особі керівників та посадових осіб;
- регулюється кримінально-правовими нормами;
- здійснюється тільки в судовому порядку;
- визначається процесуальними особливостями;
- предметом злочину є кошти у великих (сума коштів у тисячу і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян) або в особливо великих розмірах (сума коштів, що в три тисячі і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян).

Податки, збори, обов'язкові платежі є складовою частиною доходів бюджетів, але вони регулюються нормами податкового права, як і відповідальність за їх несплату, і тому не належать до предмета бюджетного контролю.

Урок 10

Тема: Система оподаткування. Види податків і зборів

Матеріали до уроку

Опрацювати матеріали уроку та підготувати конспект

Основні види податків та зборів:

Податки також діляться на 4 великі групи:

Прямі податки — залежать від доходу, це ПДФО — податок з доходів фізичних осіб (18%) та єдиний податок (3%–5%).

Непрямі податки — вони залежать від обсягів виробництва і продажів, це ПДВ — податок на додану вартість (ставка 20%) та акцизний податок.

Податки пов'язані з оплатою праці — це ЄСВ (єдиний соціальний внесок) (22%), ПДФО за працівника та військовий збір (1.5%).

Інші види податків в Україні дуже різноманітні: екологічний, сільськогосподарський, на землю, нерухомість тощо. Є також багато видів зборів, до них відносять «внески» та «платежі». Це теж податки, але вони стягуються лише під час отримання підприємцем особливої вигоди у певних сферах діяльності: наприклад, туристичний, на розвиток садівництва, за спеціальне використання води, за використання радіочастот тощо.

При цьому особливу увагу потрібно звернути на перші 2 групи — прямі та непрямі податки, тому що податки на оплату праці та більшість інших видів в будь-якій системі оподаткування однакові.

Системи оподаткування і види податків в Україні для підприємців

Існує 2 системи оподаткування підприємців — загальна і спрощена. Кожна з них передбачає свої види податків та зборів і саме цей розподіл найважливіше зрозуміти.

Загальна система оподаткування підприємців

Характерною особливістю і перевагою такої системи є те, що основними податками обкладається дохід (по формулі «прихід — витрата = дохід чи прибуток»).

Недолік цієї системи оподаткування криється в самому формулюванні його переваги: дохід — це різниця між приходом і дозволеними витратами підприємця. Абсолютно всі витрати підприємець зобов'язаний підтвердити документально.

І на цьому етапі можуть виникнути серйозні труднощі. Не можна включати до витрат підприємства такі, що ви понесли на особисті потреби. Інакше вам загрожують значні штрафи.

Наприклад, покупку автомобіля для доставки клієнтам товарів ви вважаєте витратою з метою використання у своїй робочій діяльності. Але податковий інспектор може не зарахувати це придбання як витрату, адже ви можете використовувати автомобіль і в особистих цілях в будь-який час.

Може статися й таке, що у вас в реальності фактичні збитки, а треба платити податки на «неіснуючий» прибуток:

ПДФО (податок на доходи фізичної особи) — 18%. Сплачується щомісяця, авансом, 1/12 частину від податку, який вам нарахували до сплати за минулий рік.

Військовий збір — 1.5%.

ЄСВ (пенсійні відрахування) — 22%.

Додаткові податки у загальній системі оподаткування:

ПДВ — стандартна ставка 20% від вартості реалізованої послуги або товару. Ви зобов'язані платити цей податок, якщо ваш річний дохід перевищив 1 млн гривень.

Податки на зарплати найманим працівникам (якщо вони у вас оформлені) нараховуються від розміру заробітної плати:

- ЄСВ — 22%;
- військовий податок — 1.5%;
- ПДФО — 18%.

Інші податки — акцизний, транспортний, екологічний тощо.

Ця форма оподаткування підходить великим та середнім підприємцям, у яких у зв'язку з їхньою діяльністю є велика кількість офіційно підтверджених витрат, пов'язаних з отриманням прибутку. Наприклад, це постійна закупівля сировини для виробництва своїх товарів, закупівля і ремонт обладнання, транспортні витрати на доставку і відвантаження сировини, відрядження для ведення переговорів тощо. У цій системі немає обмежень за обсягом фінансової виручки, на відміну від спрощеної системи оподаткування.

Спрощена система оподаткування

Більшість підприємців вважають за краще саме цю систему оподаткування. Наявність і розмір витрат тут не впливають на розмір податку.

Замість оподаткування доходу (ПДФО, військовий збір і ЄСВ) підприємець сплачує єдиний податок від мінімальної заробітної плати або від обороту. Є обмеження за видами діяльності компанії, кількості працівників тощо. Все залежить від того, про яку групу ФОП йде мова.

Перша група

Перебування на цій групі дозволяється тільки за умов надання побутових послуг і роздрібною торгівлі на ринку. Підприємцям цієї групи заборонений найм працівників. Наприклад, цю групу обирають кравці, флористи, кондитери, швачки, косметологи чи візажисти, що працюють тільки на себе.

Які види податків та зборів передбачені:

Єдиний податок — 10% від встановленої законом України мінімальної заробітної плати. Сплачується щомісячно до 20 числа.

ЄСВ — 22% від встановленої мінімальної заробітної плати.

Фінансові обмеження: розмір виторгу не може бути більше 1 млн гривень на рік. Інакше необхідно переходити в іншу групу та платити більше.

Друга група

Ця група призначена тільки для послуг населенню та виробництва або продажу товарів, а також для посередницьких послуг з оцінки, продажу або оренди нерухомості. Підприємцям цієї групи дозволяється наймати на роботу не більше ніж 10 співробітників. Найчастіше цю групу вибирають агентства нерухомості, приватні ріелтори, адвокати, невеликі кафе.

Які види податків та зборів передбачені:

Єдиний податок — 20% від мінімальної заробітної плати.

ЄСВ — 22% від мінімальної заробітної плати.

Податки на співробітників (якщо вони є) щомісячно від нарахованої їм заробітної плати:

ПДФО — 18%.

ЄСВ — 22%.

Військовий збір — 1.5%.

Фінансові обмеження: якщо розмір річної виторгу перевищить 5 587 800 гривень, вас примусово переведуть до наступної групи підприємців, в якій сплачується податок від обороту, а не від мінімальної заробітної плати.

Третя група

Підприємці середнього рівня з кількістю найманих працівників понад 10 осіб вибирають саме цю групу, оскільки обмежень на кількість робітників тут немає. Цій групі підприємців дозволені всі види діяльності, крім заборонених Податковим кодексом в ст.291.5, наприклад: азартні ігри, обмін валют, гастрольні заходи, продаж антикваріату тощо.

На відміну від загальної системи оподаткування ставка єдиного податку значно менше податку на прибуток, але сплачується вона від обороту, а не від прибутку. Якщо обороту немає — єдиний податок ви не платите, як в перших двох групах. Підприємці цієї групи звільняються від сплати земельного податку, що вигідно фермерським господарствам.

Які види податків та зборів передбачені:

Єдиний податок — ставка залежить від того, чи є ви платником ПДВ:

5% від обороту — для неплатників ПДВ;

3% від обороту — для платників ПДВ;

ЄСВ — 22% від мінімальної зарплати;

ПДВ за ставкою 20% (тільки для платників);

Податки за найманих працівників такі ж, як і в другій групі (сумарно — це 41.5% від заробітної плати).

Для зворотного зв'язку – nataliia_matvieieva@ukr.net